ՀԱՆԴԻՍ ՏՄԱՆՕՐԵՑԻ

ՇՐՋԱՆ ՎԵՑԱՄԵԱԿԻ

ՀԱՐԲԳԻՐՔ

Գ. ՔԱԼԻՆԿԻՐԵԱՆ Ա. ՀԱՅԿՈՒՆԻ

Ա. ՏԱՐԻ Բ. ՀՐԱՏԱՆ. **1862** ԹԻՒ 29. ԱՊՐԻԼ 10

Տարաբաժինները չրջանին սիրցին կսկսին.
Վեցամսեայ գինն է թղմիրի համար. կանխիկ 2 Գուրուշ.
Իզմիրին դուրս ծախքը առնոցին վրայ 2 "
Հանգիստս ցերեկուայ որ եւ իցէ նամակ սնօրէնին պիտի ուղղուի.
Տարաբաժինց տեղերն են.
Իզմիր. Հանդիսից գրասենեակը. կիրիմ խան Թիւ 3.

Պօշիա Ընդհանրապետից Ընկերութեան Թանգարան. Սէճ եար խան Թիւ 6.
Փարիզ Պ. Ա. Մուրատեան. Rue du Dragon, 26
Մանչեսթեր D. Ekisler. George Street 78.
Հայէդ. Պ. Յ. Ս. Քիւրթճեանօֆ.
Ալեքսանդրիա. Պ. Կարապետ Հակոբեան.
Գանիրե Պ. Շահարշ Աշխարեան.
Նիւ-Եօրք. Ամերիա. Պ. Խ. Ասլանեան.

ԸՆՏՐՈՄԱԳ

Շ-ր-ն-ա-կ-ի-ն Ե-ր-կ (1).

Հերմոն անոր պաղատալից խօսքերէն փոխանակ կակղելու՝ հեգնօրէն "քեզմէ ուրիշ մվ կըրնայ անոր սիրտը կակղել և զուարճացնել" կըսէ: Զարաբաստիկն Ընարոմագ այսպէս անկարեկիր սըրտի մը արհամարհութեանց և հեգնութեանց ենթակայանալով իր ինչ յուսահատական կացութեան մէջ ըլլալը կը նշմարէ: Կը նախատուի խեղճը անողորմաբար, այնու որ մէկ անգամ ժպտելովը և իր մէկ սիրաէա նայուածքովը կրնայ թէ Հերմոնէ և թէ Յունաստանէ վրէժ առնուլ: Բայց մայրական սէրը և իր առաքինութիւնը երկու անառիկ բերդեր են. կամ մէկը և կամ միւսը գոհելու սպիղական պարագային մէջն է: Առաքինութիւնը կուզէ անարատ պահել, այլ, բարեբախտ, իւր սիրելի որդւոյն Յոյներու ձեռքը յանձնուելու որոշումը երբ կը լսէ, Պիւրոսի ոտքը կիյնայ ակամայ և արտասրալի աչերով կաղաչէ որ իւր որդւոյն տեղ զինքը յանձնէ թշնամեաց: Ունայն աշխատութիւն. ոչ աղաչանք, ոչ արցունք և ոչ հառաչանք չեն կրնար անգութ սիրահարին սիրտը ամրոլել: Սորուղածը սիրարկու ժպիտ մ'է, այս է միայն Ընտրոմագի զաւակին փրկանքը: Եթէ յամառ աղջիկը մը ներելի է ջուր յուսալ, ներելի է նաև կարծել թէ այս կնոջ շուրթերէն ժպիտ մը հոսի և սիրահարին ծարաւուտ սիրտը պաղտեկեցնէ: Բայց ոչ. Ընարոմագի սիրտը խոպան սպուռ ձնշուած և սէրը ալ մարած է: Ընդարձակ զգուելի այրէ ու հայրէ, հայրենեացը 'ի հուր և ամբողջ ընտանեացը 'ի սուր մատնուիլը, իւր հոդիին հատոր Հեկտորին արեւնաթաթաւ մարմնոյն վերահաս յերկիր դլորիլը և հոն հոս քաշկրտուիլ տարուիլը տեսնել և այսպէս բաղդին դառնութեան մրուրը քա-

(1) Տե՛ս Թիւ 28։

մէջն եաքը միայն իւր միածին զաւակը նեցուկ և միխիթար ունենալ այս աշխարհի մէջ, անոր կեանքը՝ իվտանգի տեսնել, և անոր աղաստումին փոխարէն չունենալ ուրիշ բան եթէ ոչ վշտակիր սիրտ մը և չորաբէկ այլ անոյշ աչեր, ահա Ընտրոմադի կացութիւնը, ահա իւր վիշտերը. այս ամէնը գիտէ անդուլթն Պիւրոս. բայց իւր խղճին դռները դոցուած են ալ, միայն դատապարտելի կիրքի մը հրապոյրքին խաբուած՝ միայն ատոր ձայնին կը լսէ. և "ինչ ընեմ, տիկին, միթէ այդ արտասուքները իմ սիրոս չեն յօշեր. դոնէ անդամ մը աչերդ վեր վերցուր և տես թէ թշնամիդ եմ, թէ ոչ ամէն կամքդ կատարելու պատրաստ սիրահար մը. ինչ ընեմ. պէտք է որ հառաչելով զաւակիդ կեանքը ազատեմ, պէտք է ուրեմն ոտքերուդ իյնալ. որչափ որ տանջուեցայ, բաւական է ալ" կըսէ և կը հեռանայ՝ խոստանալով վերստին դալ և Ընտրոմադ տաճարը տանել հետը պահպանելու համար, կամ թէ ոչ զաւակը Յոյներու յանձնել:

Ընդհակառակ մտածեր, կըսէ իւր բարեկամուհին Աէֆիզ Ընտրոմադի, և ազատէ զաւակիդ կեանքը:

Ընդհակառակ մոռնաս, այս անհնարին ու գառն կերևայ սնաբաղդ Ընտրոմադին: Կը յիշէ անդամ մ'ալ իւր անցեալը՝ փորձելու համար թէ պիտի կրնայ արդեօք մոռնալ զայն. հոն տխուր տեսարան մը կը ներկայի իւր առջև: Հէկտորի մահուան և անթաղում մնալուն ականատես կըլլայ վերստին, ոտքերուն քով իւր հօրը արեան մէջ հոգին աւանդելը կը տեսնէ, միաբը կը բերէ այն ահարկու դիները, ուր Պիւրոս հրայայտ աչերով անոնց հուրի տրուած պալատներուն լոյսովը ամէն տեղ կը մտնէր նահատակները շինելու, նոյն դիշերուան մռնոցներուն հառաչանայ ձայները կը լսէ կրկին. ահա իւր երևակայութիւնը պրատզ տխուր յիշատակները, ահա նաև իրեն հետ ամուսնանալ ուզող անձը ինչ տեսիլով և ինչ կերպարանքով կերևայ իր մտքին մէջ, ուր մի առ մի կը շարուին այս ամէն անցքերը և կուզէ ինքնալ զոհուիլ, բայց կրկին ըսելի կըլլայ իրեն իւր որդւոյն ցանկալի անունը, անչափապէս կը յուզի իւր հոգին և Հէկտորի իր զաւակին վրայ ըսած վերջին խօսքերը յիշելով անյաւսութեամբ կ'աղաղակէ իրսվի,

Բարբարոս իշխան, ե՛ս քեզի կատեմ,
Ծանկէս ինչ կուզես, ինչ է իւր յանցանք.
Ընդէ՞ր զայն զոհել. թշնամիդ ե՛ս եմ,
Չարչրմուլ քեզ միթէ. "ուր է հայրիս կեանք".
Միթէ քու առջև դանդտեցաւ երբէք,
Ձմն աղէտներէ զոր չզգար նա դեռ:

Հայց պիտի մեռնիս, ո՞ որդեակ իմ հէք,
Ով չարգիլեմ ես այն հատու սուսեր,
Որ դլխիդ վրայ դրած է դահիճ.
Մինչ կարող եմ քեզ փրկիլ ըլլալ ես.
Ո՛հ, ինչպէս յանձնեմ՝ յայն ձեռք դիշատիչ
Ըզքեզ: Ո՛չ, ապրէ. դուէ բղխի սրաէս:

Ընտրոմադ այսպէս յուսահատօրէն ողբալէ և իւր ճակատագրին մահարոյր շանդերուն դէմ իւր կուրծքը արտադրելէ ետև Պիւրոսի կը ղրկէ իւր բարեկամուհին որ երթայ ապահովէ զանիկա: "Ինչ ըսեմ, կըսէ Աէֆիզ, ըսեմ թէ ալ կը նուիրես իրեն սիրտդ": Ըսէ՛ղ, կը պատասխանէ Ընտրոմադ, միթէ իմ ձեռքս է չնուիրել զայն. "Ըսյ կըսէ արտադունդ և յուսաբէկ, և իւր քայլերը կը յառաջանան դէպ 'ի Հէկտորի շիրիմը՝ անոր խմայնելու համար իր ընելիք որոշումը: Նաքը կու գայ Պիւրոսին քով, խօսք կու տայ պահպանել հետը, բայց քիչ օրէն անձնամահ աշխարհէս հրաժարելու դաղտնի դիտաւորութեամբ, զոր իւր բարեկամուհիին կիմացնէ՝ իր զաւակին խնամակալուհի կարդելով զանիկա: Նաքը դէպ 'ի տաճարը կ'ուղղի Պիւրոսի հետ կարգուելու համար: Խնդալ էր միտն, ասիկա դեռ չդիտեր իւր ինչ ապերախտի մը սիրուհին ըլլալը, և երբ կը լսէ իրողութիւնը, մոլեգին կատաղութեամբ մը ինքզինքը կը մոռնայ վայրկեան մը, այլ կը լսէ. սեաղ ուշակ լռութիւն, որուն ահարկու հետևութիւնը կանխագդալ դըժուարին չէ:

Հերմիոն Օրէստը բերել կու տայ և իր հետը կարգուելու խոստումով վրէժխնդրութիւն կ'առաջարկէ անոր: Օրէստ պատրաստ եմ, կըսէ, քեզի համար Տրովադեայի (1) պատերազմ մը բանալ, դուն Էդինէի և ես Ըկամեմնոնի տեղ անցնելով: — Ո՛չ, այնչափ հեռի չերթանք, մէկ ժամի մէջ կուզեմ վրէժս լուծել. գնա, հասիր տաճարը և սպասնէ. . . . — Օմի, տիկին. — Պիւրոսը, կըսէ իշխանուհին:

Կը պատմանայ Օրէստ անոր տարօրինակ առաջարկութեան վրայ. իր կեանքը պատրաստ է

(1) Բառիգիայի մէջ հնչակաւոր քաղաք մ'էր: Տրովադեայի պատերազմին պատճառը Պարիս էղաւ, որ Տրովադեայի թագաւոր Պրիամոս որդին էր, Պարիս Սպարտայի թագաւոր Մենելասի կինը Էդինէն հափշտակեց և այսպէս Տրովադեան մեծ պատերազմին պատճառ և գլխաւոր եղաւ: Յունաստանի բոլոր թագաւորները դաշնակցելով տասնամեայ պաշարումէ մ'ետքը առին և կործանեցին քաղաքը: Հոմերոս իր Եղիականին մէջ երգեց այս պատերազմը:

անիկա զոհելու, բայց ոչ պատիւը։ Չ՚ուզեր վտանգել զՔեզ ընդունելով, անվախ ընտրեցիր ընդդիմանալ մարդասպանի կռիւին եւ պաշտպանել անոր հետ։

Vengeons nous, j'y consens, mais par d'autres chemins. Soyons ses ennemis et non ses assassins.

Յուձէնք վրէժնիս, կը հաւանիմ ասիկին, կըսէ Օրէստ, բայց ուրիշ միջոցներով, թշնամի ըլլանք անոնց և ոչ թէ մարդասպան։ Էրմիոն չընդունիր այս առաջարկութիւնը, և ինչպէս կըսնայ վատութիւնը ճշմարիտ արութեան կերպարանքը առնուլ։ Ըմբռնելի հիւանդ է իր սիրտը, որ եթէ այսօր չմոռնի Պիւրոս, հետեւեալ օրը զայրիկա վերստին սիրել հնարին կը թուի իրեն, ուստի Օրէստի ձեռքով կուզէ սպանել զանիկա, եթէ Օրէստ չզիջանէ վատութեան, կորոշէ անձամբ տաճարը երթալ և նահատակել նախ ըզՊիւրոս և ապա ինքզինքը։ Օրէստ չկրնար դիմապրաւել իր բուռն կրից զօրութեան և Էրմիոնի սիրատարփ կերպարանաց հրապոյրքէն խաբուելով կընդունի իր սիրուհիին առաջարկութիւնը և հաւատ թէ կը մեկնի իր խոստման դործադրութեանը նայելու համար, ահա Պիւրոս կուգայ և Էրմիոնի հետ տեսնուելով իրեն հետ չկարդուելուն պատճառը մանրամասնաբար կը յայտնէ, ու Ընտրոմագի հետ պատերազմելու պատրաստութիւնը կիմացնէ առանց կեղծելու իր սիրադրուժ ումանիչ մ՚ըլլալը։

Էրմիոն անմռունչ ու անտարբեր մարիկ կ՚ընէ անոր, և իր լռութիւնը բարի նշան չերեւար թագաւորին։ "Դուգ չէ, կըսէ վերջապէս իշխանուհին հեղնութեամբ, այդպէս անկեղծօրէն յանցանքդ խոստովանելով դոնէ իրրև նենգաւոր սիրահար կիրքդ յաղթութիւդ կը յայտնես. և ըստուգիւ մեծ իրաւունք է որ աշխարհակալ մը իր խոստումը իրրև ծառայ պարտաւորի կատարել։ Չէ, չէ, նենգութիւնը քեզ պէտք եղած իրաւունքները կուտայ զքեզ արդարացնելու համար։ Ինչ. ոչ երդում, ոչ պարտաւորութիւն չկրնայ զքեզ ընպել։ Յոյն կին մը կրկին ու կրկին փնտռել, Տրովադացիի մը սիրահարիլ, խն թողուլ և վերստին առնուլ, և դարձեալ Էդեղինէի աղջիկէն հեռանալով Էկդորի այրի կնոջ երթալ, երբեմն իշխանուհի մը, և երբեմն գերուհի մը պահել, Տրովադան Յոյներու զոհել և ետքը Յոյները Էկդորի զաւկին, ո՜հ, ահա այս է քեզի պէս դիւցազնի մը դործերը։ Ընդուզած հարիւ հաճելի երեւալու համար պէտք էր մատնիչ ու երդմնադրուժ անուններդ տալ քեզ. . . .։

Էրմիոնի այս հեղնական խօսուածքին մէջ ինչ թունաւոր դառնութիւն ու կատղութիւն ըլլալը կ՚իմանայ Պիւրոս. ուստի ինք ևս կ՚սկսի նոյն կերպով խօսիլ և դանկաթելու պէտք չունէր. պարտաւորութեանդ կը հնազանդէիր և ոչ թէ սիրտով կը սիրէիր" կ՚ըսէ։ Վա՛յ անդութ, կը կրկնէ իշխանուհին. այսպէս ուրեմն երբէք չսիրեցի քեզ. ինչ ըրի ուրեմն. մի՞թէ քեզի համար չէր որ բոլոր մեր իշխաններու ինծի ըրած ախտերնին անարգու դէմքով մերժեցի, մի՞թէ ես ինքս ուզելով քու երիվրդ ձեկայ մի՞ միայն քեզի համար, այսպէ՞ս ուրեմն չսիրեցի քեզի, ես որ ախտապրուժի մը դարձին կ՚սպասէի պաղտնի, կարծելով թէ վաղ կամ անադան իր պարտքը պիտի ճանչնայ ու պիտի դայ ինձ նուիրելու այն սիրտը, զոր ինծի կը պարտաւորի։ Հայդ ոչ, ուրիշի տըրուած է քեզի հաճելի ըլլալու փառքը. դնա կատարէ հարսանեացդ հանդէսը. դնա սիրուհիդ պարդևէ սիրտդ՝ զոր ինծի խոստացեր էիր. բայց երկինքը, արդար երկինքը չպիտի մոռնայ թէ ընելու երդումներովդ արդէն հետս կապուած ես",

Պիւրոս կը հեռանայ և Ընտրոմագի հետ խուռներամ բազմութեամբ տաճարը կերթայ պըսակուելու համար։ Տարաբազդիկ իշխանուհին կը դանդտի իր ճակատագրին սեւութեան և անողորմութեանը վրայ. խելքը դլխէն կը թռի երբ իր այնպէս արհամարհուիլը կը տեսնէ, նա մանաւանդ դամ քան դդամ կը սրտմտի, կը կատղի յիշելով այն անտարբերական խօսքերը և ձևերը, զորս ցուցցած էր Պիւրոս իր հետը խօսեցած ատեն. այլ սակայն դեռ կը վարանի իր խորհրդոց մէջ. չդիտեր թէ արդեօք պէտք է Պիւրոսի կեանքը յափշտակել։ Մինչ այս մինչ այն իր բարեկամուհին Վլէոն կուգայ և Պիւրոսին Ընտրոմագի հետ փառաւոր կերպով տաճարը երթալը ու պսակուելու պատրաստութիւնը կ՚իմացնէ։

"Ըպերթա սիրական, պէտք է մեռնիս ալ" կ՚ըսէ իւրովի Էրմիոն։ Ըյս վայրկենիս խել մը Յոյն կտրիճներու ընկերութեամբ Օրէստին տաճարը մտած ըլլալը կ՚իմանայ. բայց դեռ կը տարակուսի ատոր հաւանարմութեան վրայ. չկարծեր թէ պիտի կատարէ իր կտիքը։ Յանուգ Օրէստ խղճի խայթերովը ժամանակ մը կը տանջուի, կը կուռի, երբեմն իր սիրոյն և երբեմն առաքինութեան կը հաւատայ, բայց վերջապէս կը յաղթահարի իւր կրից բռնութենէն և տաճարը կը մտնէ իւր համամիտներու հետ, որք դաշոյն 'ի ձեռին կը

յաջորդին Պիւրոսի վրայ և անոր անշունչ մարմինը յերկիր կը թաւալեն արիւնաթաթաւ: Օրէստ կուդայ ուրախութեամբ իրեղութիւնը աւետելու իր սիրուհիին. բայց լ'նչ կ'ըլլայ իր զարմանքը, երբ փոխանակ դոհունակութեան՝ կատղութեան նըշաններ կը նշմարէ անոր վրայ:

Ա՛հ, պէտք էիր անխելք սիրուհիի մը խօսքին հաւատալ անգութ. միթէ պէտք չէիր հասկնալ մաքիս մէջ եղածը. չէը տեսնէիր որ բարկութեամբ ժամանակ այլ կը սիրաս և այլ էին շուրթերս: Ընդհակառակ հարուած Օրէստի համար, որ չկրնար հաւատալ լսածին և տեսածին. կ'ղդայ թէ մահանիչ մը, մարդասպան մ'է ինքը. կ'ղդայ անիկա թէ անիծեալ կիրքի մը հրապոյրքէն մոլորեալ մէկ օրուան մէջ պատահելի թագաւոր մը կ'ոպանէ, վեհապետներու և իշխաններու իրաւունքը առաջուր կը կոխէ, և ապաշնորհ աղջկան մը համար արքայասպանութեան ոճիրը կը դործէ:

Էրմիոն մոլեդնաբար կը հետանայ Օրէստի քովէն և դաշոյն մը առած դէպ 'ի տաճարը ուղղելով հոն բազմութեան մէջ, դինուորներու առջև, որք Պիւրոսի մարմնոյն կը հսկեն, դաշոյնը իր կուրծքը խօթելով կինայ վիրաւոր անոր դիակին վրայ և կը փչէ իր ոգին:

Ընտրամոդ կը հրամայէ Հելիոսրի մահուան վրէժը առնուլ, և ամէնքն ալ նոր թագուհիին հրամանին հնազանդելով կը պատրաստուին 'ի պատերազմ: Օրէստին բարեկամը Ռիլատ կը դիտէ մօտահաս վտանգը և կ'առաջարկէ անոր որ փախչի: Օրէստ չուզեր սակայն բաժնուիլ Էրմիոնէն, բայց երբ կը լսէ ասոր ալ մահը, ինքզինքը չի կրնար զսպել. եւեւակայութիւնը կը մոլորի և միտքը կը ցնդի: Ռարեկամները կուգան և խեղճը Պիւրոսի պալատէն դուրս հանելով կազատեն զանիկա և կը փախչին Էպիրոսէ: Գ. Զիլինկիրեան.

ԽՄԱՀԱՆԱՑԻ ԱՕՏՏՈՒԹԻՒՆ (1)

Շարունակութիւն և վերջ (1):

Երբ Թիւրկօ արուեստաւորաց դլխաւորութիւնը, և Մալէրպ կնքեալ հրովարտակները չնչեց, երբ Յուլի 16րդ իր երկիրներուն մէջէն սարիւրթիւնը վերցուց, երբ Սահմանադիր ժողովը ազ-

(1) Էնկոր Գրիմոռ որդին և Տրովեմայի պատերազմի քաջ զօրավարներէն մին էր. Ա. քիւլէն պատմեց զանիկա և անոր դիակը Տրովեմայի պարսպին բովերուքը ժառանգեց:

(2) Տես թիւ 28.

նութեան ազատութիւնը և խորհրդարանը չնչեց, երբ Լուի Ֆիլիպ Տէրլեանի կրօնքը, կրկին քաւարիութիւնը, դլխաւոր քաղաքներու մէջ քաւարութիւնը. մեծ դպրոցները, ժառանգական առնախալութիւնը, բարձրագոյն դատաւորներու առանձնաշնորհութիւնները չնչեց, երբ 1848ի կատաղութիւնը դերութիւնը ու քաղաքային նիւթի մէջ մահու պատիժը վերցուց, միթէ օրէնքին մեղմութիւնը իրենց չհատուցին:

Ընդհարձակ կը յատկանայ աւելի այն հիմնադրութիւններուն դարս կը թողու, քանիէ հարիւն կանոնադնիրովը, ինչպէս նաւ մը, որուն արագութիւնը կ'աւելնայ հետ զհետէ իր նաւատիրը նեռելով: Սակայն բարերաղդութիւն մ'է որ մըշանչնաւոր օրէնքներ հաստատելու կամակորութիւնը ունայն և ծաղրելի նորութիւն մ'է, և մէկ այս օրուան օրս սահպատած չենք հնազանդելու մեր բարբարոս նախահարց օրէնքներուն: Այն իսկ մենք, երբ հայեցուածքնիս մեր բոլորտիքը կը դարձընենք, ինքզինքնիս հաւնելու ու մեր դաշանց և հիմնադրութեանց համար մշանչնաւորութիւն բաղձալու այնչափ պատճառներ ունինք, սէտք եղածին պէս գոհունք մեր անանուն ընկերութիւններէն, քաժանորդութեան տրուած վարձքերէն, ճարտարութեան ձեռնարկութիւններէ յատուկ եկած օդուաններէն, վաճառանոցի խաղերէն, և նուազեալ երկրագործութեանէ առնուած ու շահադիտութեան մէջ ներուած դումարներէն, բիւրաւոր պաշտօնաթերներէն, ազէկ չիերակրուող, յոսի բնակարաններու մէջ նստող ու կրթութենէ զուրկ մնացող պործաւորներէն, մեր անսահման գինդութենէն, անատակ դպրոցներէն, մատենիկներէն, սրտ իլլուսկան օրէնքներէն, սակագիրներէն (tarif), դնոց պաշտօնական որոշումներէն, յորենական արմատաց գիներէն, սուրի համար անմոռաբար մեր ունեցած զարմանքէն, անվերջով խաղաղութեան ժամանակ կէս միլիոն մարդերէ բազկացեալ բանակներէն, դեռ չսկսուած՝ արդէն կործանեալ երկաթուղիներէն, վկայագիրներէն (diplôme), բանեմեմաներէն, անցագիրներէն, մեր կրօնական դաշնագրէն (concordat) և խղճի ու մամուլի ազատութեան համար հաստատուած օրէնքներէն:

Երբ դաստիարակութենէ և առնպական սովորութենէ կաղատինք, միթէ չենք նշմարեր խորին թշուառութիւններ մեր մեծութեանց մէջ, կործանման պատճառներ մեր հանճարութեանց մէջ և արդէն կործանող աւերակներ, մեր կարդադրութեանց մէջ կոթեալ խոչընդոտներ, որք մեր զօրութիւնը կը յոյսանեն ու ձախորութիւնը կը պատճառեն, յոր

և նման աքանչելի բանաի մը, զոր Ճարտարապետ մը բոլոր իր արուեստական ոյժը թափելով կը շինէ յատկապէս ինքզինքը հոն բանտարկելու համար։ Արդկային օրէնքը մշտնջենաւոր ըլլալու համար պէտք էր որ գիտութիւնը օրէնքին սխրուհին չըլլար կամ առուլ ըլլար։ Ըմէն մի ձեւ պղտրման ժամանակ մ՚է, առ ժամանակեայ մ՚է։ Քիչ մը կանգ կառնունք, Տէղալթի սկզբանց համառօտ քանի մը Ճշմարտութիւններ մէկդի կը դնենք, և տեսնենք այսպէս կը պատասխանուինք, յառ կ՚անցնինք փիլոսոփայելու։ Ճանքը առատ է, և ամէն օր, այո, ամէն օր, տահվիլոսյ գիւտաւորներու այս դասակը կը լսենք, "Յաղթութիւն"։ Արդկային ընկերութիւնը ոյսօր ալ չհասկցուիր առանց չարունակ աշխատող օրէնսդիր իշխանութեան մը և առանց դպրոցներու։ Դպրոցը ներկային փրկանքն է և ապագային գործառնքը։

Արդկութիւնը անհերի հիմնադրութիւններ և օրէնքներ հաստատելու կարող է։ Այ, կարող չէ, ուրեմն անիկա կը պարտաւորի իր հիմնադրութիւնները ու օրէնքները լաւագոյնելու (améliorer) ձգտիլ։ Արդկութեան պիտոյքը պատմութեան ամէն ժամանակներուն մէջ միևնոյնն է։ Այ, այս պիտոյքը ի՚աւելնայ, ուրիշ կերպարանք ի՚առնու։ Ուրեմն անշարժութեան դրութիւնը ապրինաւոր ու միանդամայն բնութեան դէմ է, ուրեմն պէտք է ջանալ որ միտքը հարկաւոր եղած բարեկարգութեանց համար աշխատի։ Պէտք է յայտնել և քննել խնդիրները, որպէս զի յառաջադիմութիւնը առանց դադարումի և առանց խարխափումի հաստատուն ընթացքով և ապահովութեամբ ձեռք բերուի։ Միջամայր չկայ։ կամ գիտութեան և կամ կիրքերու ծնունդը պիտի ըլլայ յառաջադիմութիւնը, բաթթէն պիտի ծագի այն՝ ըղյսերու ազատելն, կամ վարչն պիտի երևի ծայրայեղ գէշութեան զօրութենէ ու վրէժխնդրութեան հարկաւորութենէ։ Ճշմարիտ ու խելացի անձինք որք անշարժութիւնը կուզեն, կը պարտաւորին խորհելու ազատութեան ամէնէն նախանձաւոր պաշտպանները ըլլալ։

Յեղափոխութիւն մը նախատեսել համարձինք։ Յառաջադիմութեան օրինաւորութիւնը և հարկաւորութիւնը պաշտպանելը սիրեմ սահմանեալ օրինաց վրայ հակեղեցական արգելքմ արձակել է։ քանի լեցի, ընդ հակառակն երբ կ՚որոշենք որ օրինաց կատարելութիւնը գիտութեան յառաջադիմութիւններէ կախում ունենայ, անոնց կուտանք այն միակ անփոփոխելիութիւնը, որուն ընդունակ են, պահպանողական կոյր կուսակցութիւնը պատմութեան շարժումին մէջ կուզէ մշտնջենաւոր ընել օրէնքները։ Յեղափոխականք ջնջել կուզեն զանոնք՝ ի վտանգ արիւնաթոյր աղէտքներ ծագելու։ Մենք կըսենք թէ պէտք է զանոնք յարգել ու կատարելագործել։ Եթէ դպրոցներու մէջ աղատութիւն կուզենք, ա՛լ աւելի կը պահանջենք որ յարգուի հաստատուած օրէնքը, այսինքն հաստատակաց կամքին յայտարարութիւնը։ Ըյսպէս բարեկարգութիւնը և ազատութիւնը, խաղաղութիւնը և յառաջադիմութիւնը իրարու հետ կը հաշտուին։ Օրէնքները յարգել, որ բարեկարգութեան հիմն է, ազատութեան որ և իցէ ձևաս չպատճառեր, վասն զի գիտութիւնը միշտաբար պիտի կարենայ զանոնք լաւագոյն կամ անօգուտ ընելու աշխատել։ Եւ կ՚ըսեն "յաւիտենական օրէնքներուն" դալով, զորս մարդիկ չեն հաստատեր և որք զմարդիկ կը հաստատեն, գիտութիւնը և Տէրութիւնը կը պարտաւորին ընդհանուր հաւանութեամբ իրարու հետ միանալ, յայտնի և մեկին հոչակել զանոնք ու հաստատուն պահել։

Ըւստատու աշխարհի մ՚են այն օրէնքները, զորս Ըստուած մեզ կը շնորհէ մարդկային իրերու անհատատութեանց մէջ մեզ առաջնորդելու համար։ Այ սկեպտիկութիւնը և ոչ յեղափոխութիւնները չեն կրնար անոնցմէ մաս մը բառնալ։ Այշտնջենաւորապէս Ճշմարիտ է թէ միայն մեկ բարոյական կայ, որ մեր խիղճերուն և բոլոր աղգայ խիղճերուն թագուհին է, թէ մարդուս ազատութիւնը իր կեանքին ոչ նուազ նպատակն է, թէ մարդկային օրէնքները միայն հարկաւոր ըլլալու և այս հարկաւորութեան չափին մէջ մնալու թէութեամբ օրինաւոր են, թէ այս օրէնքները չեն կրնար ոչ բնութեան ամարժանութեան կարգը շփոթել, ոչ առանձնաշնորհութիւններ ստեղծել, ոչ յառաջադիմութեան այսինքն գիտութեան հակառակիլ, և ոչ ալ մարդուս և Ըստուծոյ մէջ մտնել արգելիչ և անօգուտ գիտաւորութեամբ մը։

Ըյս սկզբնական օրէնքները օրէնսդրութեան համար այն բանն է, ինչ որ են առանձները խորհելու գիտութեան համար։ Ընդհատ կը մնան անոնք, մինչ մենք անդուլ կաշխատինք կատարելագործելու մարդկային օրէնքները, և այսպէս ամէն օր աւելի պարզութիւն տալու մեծատներու, և ազատութիւնը աւելի կատարեալ ընելու։ Վերջապէս մեկ խօսքով ըսեմ, օրէնսդրութեան մէջ միայն բարոյականն է հաստատուն և մշտնջենաւոր։

Ժ. ՍԻՄՈՆ,
Թուրգ. Գ. Շ.

ՀԱՆԱՊԱՐՀԱՐԴՈՒԹԻՒՆ ՎԻՔԹՕՐ ԼԱՆԿԼՈՒԱՅԻ

ԻԿԻԼԻԿԻԱ ԵՒ ՏԱՐՈՍ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ

ԿԱՅԱՆՔ ՆԱՐՕՀԼՈՒՆԻ Գ.

ՆԱՐԱՕՈՒԹԻՒՆ

Հայրենեաց սէրը կը դրդէ մեզ հետապնդել թարգմանութիւնը ազգիս նուիրել։ Ըրածնիս ոչ այլ ինչ է բայց միայն ազատ ծաղկաքաղ մը մեր արդի և դիտական անդամակցին երկասիրութենէ, որն որ թէ և ամէն դրեթէ տասը տարի առաջ հատարուած է, բայց և այնպէս հաղուագիւտ տեղեկութիւններ կը պարունակէ (1)։

Գ. Լոսթանդեան

ՆԿԱՐ ՓԻՋԻԴԻԿԱՆ

ԸՆԽԸՐՀՈՒՐԴԸ

Կիլիկիա՝ (2) փոքր Ասիոյ նահանգներէն մին է, հարաւի կողմէն իրեն սահման ունի ծովը, իսկ միւս կողմերուն սահմանները քաղաքականապէս շատ փոփոխութիւններ կրեցին պատմութեան ընթացքին։

Բայց բնութիւնը խիստ սքանչելի սահման մը դրած է Կիլիկիոյ՝ Տարսոն մեծ լեռներուն շղթայներով։ Այս լեռները այնպիսի զարմանալի կերպիւ շրջապատած են Կիլիկիան, որ Ճանապարհորդ մը հիանալով «պատերով փակեալ մեծ երկիր մ'է» ըսաւ։ Ու այս լեռանց մէջերէն է որ անցքեր կան իբր դուռ արեւմտեան այսինքն ցամաքի կողմէն այս նահանգին մէջ մտնելու։

Ընդհանրեան մասին մէջ (այսինքն ծովին առաջքը) երկիրը միապէս հարթ է քանի մը փոքր բլուրներու շղթայներով. իսկ արեւմտեան և հիւսիսային մասը (որն որ ցամաքի սահմանն է), բարձր լեռներով ծածկուած է։

Ձախ գետ, Կիւօ Մու-եռ, Թարսոս կոչ Ալհան չայը և Ճիհան չայը՝ լեռներէն բղխելով ծովը կը թափին սաստկագոյն շրջաններով դաշտերը ոռոգանելէն յետոյ։

Ցամաքիկ կլիմայ մը կը տիրէ Կիլիկիոյ մէջ, ամառն ալ խիստ եղ, ձմեռն ալ։ Ջերմութիւնը աւելի է ծովին մօտերը ինչպէս, Կորիկոս, Լամաս, Ալէքսէկ և այն դաշտերուն մէջ որոնք Ադանայի, Թարսիսի, և Ասիսի մօտերը կիյնան։

Ձիւնը ամէն լեռները կը ծածկէ ցուրտ եղանակին մէջ, բայց երբեք դաշտերը չ'իջնար։ Գարնան և ձմեռուան մէջ այս նահանգին կլիման բարեխառն է, սակայն ամառը և աշնան մէջ անտանելի տաք կընէ երբեմն։

Կիլիկիոյ մէջ հիւանդութիւնները քիչ կըլլան եթէ ճախինները ուանշարժ ջուրերը վերնային. այս հոտած հեղուկներուն պօղոշներն են որ քաղաքներուն մէջ տենդի և ուրիշ հիւանդութեանց միակ պատճառ կ'ըլլան։ Ի հնոյ ատեն Կիլիկիոյ օդը վատասակար էր (1) և մինչև ցայսօր Ղարամանիի արեւելեան դաշտերը վատառողջ են, ու Մերսինէն մինչև Սերիայի դլուխ Ղանիր երկնցող դաշտ–երկիրներուն թէ բնիկ և թէ Եւրոպացի ժողովուրդը ամէն տարի կը վնասին վերոյիշեալ պօղոշներէն։ Շատ դիւրին է այս չարեաց առաջքը առնուլ, բաւական է միայն Ջրանցք (քանալ) մը բանալ, որմէ կարենան Սէյհուն և Ճէղարլըք կամ Թարսիս գետերը Ճիհան լայի ջրոց խառնուիլ։ Ընտնկով ճախինները կը ցամքին և օդը կը մաքրուի (2)։

ՀԱՆՔԱՅԻՆ

Տարսոյ առաջին գօտւոյն միջուկը կը բաղկանայ կրանիթ, miraschiste, կրային և այլն, քարերով. ասոնց վրայն կայ խառնուրդներ serpen-

(1) «Ցունաց և Հռովմայեցւոց ժամանակը այս նահանգը Կիլիկիա կ'ըսուէր։ Ասոր անունը յունաց դիւթածօս բառէն կ'ելլէ և կը նշանակէ եզ կամ գոմէշ։ Այս անասունը շատ կը գտնուէր վերոյիշեալ նահանգին մէջ և Թարսիս մայրաքաղաքին խորհրդանշան (էմոլոյ) է երբ։ Հնոց մէջ մեծ քաղաքները մէկմէկ տարբ և պաշտեալ անասնի նուիրեալ էր։

(1) Հայրենասէրը ակնարկանքի վրայ է այս նորատիպ մատենաց ունենալ։ Գաղղիերէն մակագիրն է. – Voyage dans la Cilicie et dans les montegues du Taurus, exécuté pendant les années 1852 – 1853. Par ordre de l'empereur et sous les Anspices du Ministre de l'instruction publique et de l'Académie des Inscriptions et Belles Lettres. Par Victor Langlois.

(1) Ընկերանդը Մակեդոնացին հիւանդութիւնը որ տակաւ ունեցաւ Թարսիս մէջ. առաւել Ճախինաց գլուխներէն պատճառած կը կարծուի քանիմէ անոր ջրի մէջ լուացուելէն ետ։

(2) Զգիտանան մեր եղբայրը, մանաւանդ Կիլիկիաբնակը, որ իրենք միայն են Ասիոյ բնակչաց մէջէն առանձին կենսաբանական հիւթեան (Hygiène) հակառակ վիճակի մէջ գտնուած։ Արեւելքի շատ կողմերը տենդն ու բիծաւոր բմբռնով կանչ Ճախինները անհամար զոհեր կընդունին պարապ տեղը։ Բայց կարծեմ Կիլիկիոյ մէջ փոքրաթիւ եղբայրը առաւել լեռնադրնակ ըլլալով քանիմէ դաշտարնակ ազատ են այս գօղոշներուն ներգործութենէն և քաջառողջ կեանք կը վարեն։ Գ. Կ.

tine, actinolithe, *կաւային և կրային* schiste *հանքածուխ և կրային դոյութեանց քարերով* (1)։

Խօզան Օղլուի գեղապետութեան երկիրներուն մէջ՝ (որոնք Կիլիկիական Տաւրոսի մասը կը կազմեն) դլխաւորապէս երկաթի հանքեր կան։

Ըսյս հանքերուն խոպան կտորները docimastique *քննութեամբ (այսինքն լոկ կրակի վերլուծութեամբ հետազօտելով իրեն բուն պարունակութեան մասին։*

1. *Ըլլար Տաղի արեւելեան մոլթին այսինքն Մանգէրլիի գովի հանքը՝ երկաթի խոշոռիկ մ'է, որ. մն 39 0/0 մաս պատուական ձուլուած երկաթ կ'ելլէ։*

2. *Ալյհո-ն ըղձէն մէկ ժամ դէպի արեւմուտք հեռի եղող Քորումմէի հանքը՝ երկաթի բէրօճէք մ'է, ասկէ 62 0/0 մաս ձուլուած երկաթ կ'ելլէ։*

3. *Միսէն (հիւսիսէ արեւմուտք) 7 ժամ հեռաւորութեամբ Ալէ-Ըֆէնտիի մօտերը եղող հանքը՝ ուրիշ և դրեթէ զուտ բէրօճէք մ'է, և որ 75 0/0 մաս կուտայ։*

4. *Լեոի վրայ Պօսանըկի հանքը ևս երկաթի բէրօճէք մ'է։*

Ուրիշ երկաթի հանքեր ալ կան Խոշան փաղ ըսուած լեռանց մէջ որոնց կտորները (հեմատիթ, 60 0/0 մաս կուտան։

Միակ Ընլահ փաղէի քովերը չէ ուր երկաթհանք կայ։ Ալեպել ել նո-րը անցնելով՝ երկրին մակերեւոյթին վրայ ալ երկաթի բէրօճէք կը գտնուի, որմէ 63 0/0 մաս կ'ելլէ։ Իսկ Ըյասի հիւսիսակողմեան Տէմր Քաղէի հանքերը որոնք 'ի հնուց կը բանուէին՝ միայն 61 0/0 մաս կուտան։

Երկաթի հանքերէն զատ՝ արծաթախառն ձմերայ-կապարի (plomb sulfuré argentifère) *հանքեր կան Ընլահ Ըֆէնտիի սեռորտները, որոնք պօ-ղազ փաղէի շրջանակներուն կը մտնային։ Ասոնց կտորները 42 0/0 մաս կապար տուին և 000·2 մաս արծաթ։*

Քուրումմէի մօտերը ձմերայ-պղնձի (cuivre sulfuré) *ևպղնձ-ածխածնի* (cuivre carbonaté) *հանք մը կայ, ասոր կտորները՝ 13 1/2 0/0 մաս պղինձ տուին, և 000 1 մաս ոսկեխառն արծաթ* (argent aurifère)։

Միսէն (ի հիւսիս) 9 ժամ հեռաւորութեամբ Մանգա դիւղին մօտերը cuivre pyriteuse *ի* (sulfure de cuivre et de fer *ուրիշ հանք մ'ալ կայ, որուն կտորները* pyrognostique *քննութեամբ (այսինքն կրակով վերլուծելու առեն երկաթին հետ ուրիշ քիմիական նիւթ խառնելով) 25 0/0 պղինձ տուին և ոսկիի մասունք։*

Կիլիկիա շատ ճոխ է հանքային խուզարկութեանց համար, և երկրագիտական նկատմամբ իւր դիրքը ցոյց կուտայ թէ հոն ուրիշ հանքեր կը գտնուին։

Շ. Բ—ն—ակ.

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՀԱՅ ԼՐԳՐԸՑ

Գումը—դաբուի դուբսի գպրոցին աշակերտուհեաց թատերական ներկայացումներուն վրայօք Ազդուի 157րդ թուոյն մէջ հրատարակուած նամակ մը յետագայ տողերը կը պարունակէ։

"Ըսոր (այսինքն թատերական ներկայացման) "առիթ եղողները պատասխանատու կը Ճանչնանք "առ բանին, և կը խնդրենք որ՝ աշակերտուհեաց "ասկէց քաղելիք օգուտները, և ինչ չընելով "դիայն օգո-ս ընելը բարեհաճին իմացնել"։

Թատերախաղը քանի որ պատահարակութեան արդիւնքը անհետելու և անբարոյականութեան դաս մը տալու մասեր չպարունակեր, չենք կրծեր թէ աշակերտուհեաց համար ինչ մը ծագի անկէ։ Վտանգը բանբարոյականութեան մէջն է. Պարոն նամակագրին երկիւղը եթէ այս կողմէ է, մենք ալ իրեն հետ համամիտ ենք. բայց երբ այս վտանգէ ազատ է ներկայուած խաղը, կը համարձակինք ըսելու թէ աշակերտուհիք ամենևին ինչ մը չընելով դիայն օգո-ս կը քաղեն։

Մեզի համար աղջկանց դաստիարակութեան սովորական միջոցներէն 'ի զատ, անոնց դլխաւոր պարտաւորութեանց, ընկերական պաշտաւնութեանց, կարևոր Ճշմարտութեանց, և աղգային պատմութեան դլխաւոր կէտերուն վրայ յօրինուած խօսակցութիւն մը զուարճացնելու առեն միանդամայն աւելի դիւրութեամբ անոնց միտքը յղկելու, դատողութիւնը կազմելու և վայելուչ կերպով խօսիլ սորվեցնելու կը ծառայէ։ Ըյս նպատակաւ շարադրուած տրամախօսութիւն մը կամ թատերդութիւն մը մի և նոյն բանն է, և որովհետև այս կերպ վարժութիւնը աւելի արդիւնաւոր տպաւորութիւն մը կ'ընէ նորածիլ իմացականութեանց վրայ, կը փափաքինք որ միշտ անպակաս ըլլար այն՝ աղջկանց դպրոցներու մէջ։ Իդեալն սեռը չկրնար անձնանիշ յարատևել կրթութեան փշալի շաւիղին մէջ, վասն զի ուսման միակերպութիւնը և կրթութեան արագհաս, ուսկէ սովորութիւն անցնիլ, անոնց աւելի տաղտուկ է քան թէ ուղղ յայտնի է թէ այս տեսակ վարժութիւնները չեն կրնար

(1) Հարպաստութեան և առուգութեան համար քիմիական անուանները նոյնը կը թողումք.

ձանձրալի ըլլալ անոնց, և հետևաբար զգալի կերպով կը նպաստեն անոնց յառաջադիմութեան, և այս՝ ի վաղուց անտի ներկվի եղած է Եւրոպայի նաև հշանաւոր կրթարաններու մէջ։ Մեր ըսածին իբր փաստ կրնանք յառաջ բերել Սէն-Այրի համբաւաւոր տունը, ուր Տիկին Մէնթընոնի ներքև վսեմ ու դաս առնող ազգ. ջիկները միշտ այս տեսակ օգտակար խօսակցութիւններ կ'ընէին, կամ թատերախաղեր կը ներկայէին։ Ռըսէլ և Լոքէր ողբերգութիւնները, որք Թաւրինի առաջին հրապարակագրներն են, յատկապէս նոյն աղջկանց համար հեղինակուած են Տիկին Մէնթընոնի խնդրանօք։ Խօսքերնիս կը կընքենք կրկնելով թէ թատերական ներկայացման մը մէջ անբարոյականութեան ժայռէն ի զատ ուրիշ վտանգ մը չկրնար ըլլալ դպրոցական արարուհիներու համար, և սիրելի է մեզ կարծել թէ Պարոն նամակագրը մեզ հետ համաձայն պիտի ըլլայ յայսմ մասին։

Գ. Զ

Ժամանակ մը ի վեր Սարաֆ Պ. Մխայէլի կրկին ամուսնութեանը վրայօք բողոքներ կը կարդանք Հայ օրագրութեանց մէջ։

Ընդարձակ հասարակութեան ուշադրութեանը արժանի խնդիր մ'է այս, բայց մենք կը զարմանանք անհնարելով որ բուն յանցաւորը կը ձգուի և իւր յանցանակիցը կը փնտռուի։ Մեկը չկրնար ընել թէ բուն յանցաւորը պսակող քահանան է։

Պսակուողն է յանցաւորը, որն որ քաղաքային օրինաց դէմ գնելով ամուսնութեան սրբութիւնը կը պղծէ, կին մը իւր ունեցած միակ հարստութենէն, որ պատիւն է, կը զրկէ և տակաւին անողոքմտաբար երեսի վրայ կը թողու, իւր հաւատքը, պատիւը, երջանիկը կը դրժէ և այնպիսի անբարոյականութեան օրինակ մը կ'ընծայէ, որուն անպատուաստ ծնունդը ընտանիքի հիմը վեր ի վայր կը դղրդէ, ընտանիքը, որն որ հիմն է մարդկային ընկերութեան։

Ըրդ տարակոյս չկայ թէ ասիկա է անողոքելի պատասխանատուն իւր հիմը դղրդող անիրաւին դէմ, և, ինչպէս կ'ըսէ Պեղտն, Տէրութիւնն է անոր դատաւորը. ոչ հաւատափոխութեամբ և ոչ այլ տեսութեամբ հնարին է անպատուհաս պրծիլ այս դատախազին և դատաւորին ձեռքէն։

Օրինազանցութիւնը և շնութիւնը կրնան անպատիժ մնալ, քաւ լիցի, և կրկին ամուսնանալը ոչ ապաքէն օրինազանցութիւն և շնութիւն է։ Պ. Մի-քայէլը պէտք է ուրեմն վինքը պատկողէն առաջ պատժուի։ շնութիւնը պատժել և կնոջ հարստահարեալ պատուոյն պաշտպան հանդիսանալ ամուսնութեան սրբութիւնը ճանչնալ և անոր հիմը ծածել և հաստատել է։

Ամուսնութիւնը ընտանի ընկերութիւն մ'է, զոր կը կազմեն այր ու կին առաքեր յատկութիւններով և հաւասար իրաւունքներով։ Այս ընկերութիւնը երբ կը լուծուի, առաջինը իր հետը բերածէն աւելին ետ կ'առնու, այլ կինը, բարեբախտ շատ շատ քիչ մը ստակ կրնայ ետ առնել. իրաւ առաջին հարստութիւնը, պատիւը կը զոհէ անիկա այս ընկերութեան մէջ։ Արդի համար խնդրոյն էական և ծանր կերպարանքը այս է, որուն վրայ Ազգային վարչութեան ուշադրութիւնը հրաւիրեմ խոնարհաբար, միւս Հայ Թերթերուն պէս մենք ևս գատախազ կը կանգնինք օրինազանցութեան դէմ։ Ընկէ ետքը դիւրին է գտնել նոյն օրինազանցութեան հաւանութիւն տուող քահանան, և եթէ Հայ մ'է ասիկայ, անաստն մեզմէ աւելի բարձր խօսողը նոյն իսկ Եկեղեցական օրէնքն է, որուն դրծագիր կը ճանչնանք կրօնական իշխանութիւնը։

Գ. Զ.

— Ներկրութեամբ կը ծանուցանենք թէ Սահմանադրութեան քննութեանը համար ընտրուած ազգային երեսփոխանական յանձնաժողովը կիրակի օրը և իրիկունը Պէյօղլու Ներսէսեան վարժարանը գումարուելով Սահմանադրութեան քննութիւնը Բ. Դրան կազմած ազգային յանձնաժողովին հետ համաձայնութեամբ ատարեց և այսօր վաղը կայսերական բարեխնամ կառավարութեան հաւանութեանը պիտի ներկայացնէ։

ՄԱՏԵՈՍ

ՕՐԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Վենետիկի Հայվամէպ օրագրին ատրպատրուիլ ուղղուած յարգելիները կրնան Յարգոյ Պ. Սահեան Տէոէեանի դիմել։

Տարեկան գինն է 8 ֆրանք կանխիկ.

Ճամբու ծախքը 2 1/2 ֆրանք է։

Նմանապէս նոյն օրագրին մէջ ազգային կամ օգտակար յօդուածներ հրատարակել ուզողը կրնայ նոյն յարգելւոյն ձեռօք դրկել զանոնք։

ՏՆՕՐԷՆ
Գ. ՉԻՒԼԻՆԿԻՐԵՆԵՆ

ՉՄԻՒՈՒՆԻՆ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՏԷՏԻՍԱՆ

ՏՊԱՐԱՆԻՍ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՉԻ ՀԱՆԴԻՍԻՍ ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸՄ.